НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

КОММУНІСТИЧНА БІБЛІОТЕКА, Ч. 10.

ПРОЛЄТАРІ УСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЬ!

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ І КОМУНІЗМ:

Стор.

ЗЛАДИВ П. ДЯТЛІВ.

ДРУК. 10.000 ПРИМ. НАКЛАДОМ К. П. СХ. ГАЛИЧИНИ.

ВІДЕНЬ-ЛЬВІВ — 1920 — ДРУКАРНЯ „АДРІЯ“

ВИЗВОЛЕННЯ НАРОДІВ.

(Національне питання і міжнародна політика.)

Програма комуністичної партії є програмою визволення пролєтаріяту не тільки одної країни, а всього світового пролєтаріяту, бо вона уявляє собою програму міжнародної революції. Але вона в той же час являється програмою визволення всіх малих поневолених країн і народів. Розбійничі „великі держави“ (Англія, Німеччина, Японія, Америка) награбували собі несчисленну кількість земель і народів. Вони поділили цілий земний шар між собою. І нема диву, що в сих загарбаних країнах робітнича кляса і всі працюючі маси стогнуть під подвійним ярмом: гнетом з боку своєї буржуазії і додаточним поневоленням з боку завойовників. Царська Росія награбувала також багато земель і народів: аджеж величінь „нашої“ імперії сим і пояснялося. Не дивно, що серед багатьох „инородців“ і навіть серед деяких частин невеликоросійського пролєтаріяту поселилося недовірря до „москалів“ взагалі. Національний гніт викликав і національні почуття: у поневолених частин пролєтаріяту — почуття недовірря до поневолюючої нації в цілости, без ріжниці кляс; у поневолюючої частини пролєтаріяту — невистачаюче розуміння положення пригнічених подвійним гнетом частин „инородецького“ пролєтаріяту. А тим часом для побіди робітничої революції на всім фронті необхідне повне взаємне довірря ріжних частин пролєтаріята одної до одної. Треба показати і доказати на ділі, що в пролєтаріяті тої нації, котра поневолювала, пролєтаріят инших націй має безумовно щирого союзника. І нас в Росії пануючою нацією, пануючим народом були великороси, котрі покорили фінів і татар, українців і вірменів, ґрузинів і поляків, чувашів і мордву, киргизів і башкир і десятки инших націй. Природна річ, що серед деяких навіть пролєтарських частин сих народів панує невірна уява про всякого росіянина. Поневолені звикли бачити, як їх поганяла, як їми верховодила царська зграя, і думали, що такі всі руські люде, себто і руські пролєтарі.

Ось для того, щоби вселити братерське довірря між ріжними відділами пролєтаріяту, програма комуністів проголошує право працюючих кляс кождої

нації на повне відокремлення. Се значить, що російський робітник, ставши у власти, говорить робітникам всіх инших народностей, котрі живуть в Росії: „Товариші! Коли ви не хочете входити в склад нашої совітської республики; коли ви хочете, зорґанізувавшися в совіти, мати окрему совітську республику, ви можете відділитися. Се право ми признаємо вам повністю. І ми не хочемо утримувати вас силою ані одної хвилини".

Само собою розуміється, що тільки такою тактикою можна завоювати довірря всього пролєтаріяту в цілости. Уявім собі дійсно, що було би, коли б великоруські робітничі совіти стали силою утримувати у себе які-будь части робітничої кляси инших націй, а ті зі зброєю в руках стали би боронитися. Ясна річ, що се означало би повний розвал всього загальнопролєтарського руху, повний розпад революції. Так поступати не можна, бо, повторяємо, лише в братерськім союзі пролєтарів — забезпечення побіди.

Зазначимо. Тут мова йде про право на самоозначення не нації (себто і робітників і буржуазії разом), а робучих кляс. Се значить, що так звана воля „нації" для нас зовсім не свята. Коли би бажалося довідатися про волю нації, нам треба було би скликати установчі збори сеї нації. Для нас святою є воля пролєтарських і напівпролєтарських мас. Ось чому ми говоримо про право на самоозначення не націй, а про право на відокремлення працюючих кляс кождої нації. За пролєтарської диктатури не установчі („загальнонародні", „загальнонаціональні") збори, а совіти працюючих рішають питання. І коли би в якім-будь куточку Росії скликалося одночасно обидва зібрання — „установчі збори" даної нації і зїзд совітів, при чім „установчі збори" стояли би за відокремлення, а пролєтарські зїзди проти, — ми тоді підтримували би ухвалу пролєтаріята проти ухвал „установчих зборів" всіми засобами аж до зброї.

Так розвязує партія пролєтаріята питання відносно пролєтарів ріжних націй в межах країни. Але перед партією стоїть і ширше питання про її міжнародну програму. Тут шлях ясний. Се шлях всесвітнього підтримання міжнародної революції, шлях запомоги революційної пропаґанди, страйків і повстань в імперіялістичних країнах, шлях піддержання бунтів і повстань в колоніях сих країн.

В імперіялістичних країнах (а такими країнами являються тепер всі, крім Росії, де робітники розчавучили череп пануванню капиталу, одною з головнійших перешкод до революції є оборонецька соціял-демократія. Вона висовує і тепер клич оборони (розбійничої) батьківщини, обдурюючи широкі робітничі маси. Вона кричить про розклад (розбійничої) армії. Вона цькує наших приятелів, німецьких, австрійських, англійських большевиків, котрі одні лише з погордою й обуренням відкидають задачу оборони буржуазної батьківщини. Положення совітської республики є виїмковим положенням. Се єдина в світі пролєтарська державна орґанізація серед розбійничих орґанізацій буржуазії. Тому тільки вона має право на оборону. Більше того, — її треба вважати за знаряддя боротьби всього світового пролєтаріяту проти світової буржуазії. Вже ясне і гасло, ясний боєвий клич сеї боротьби. Міжнародним гаслом сеї боротьби є гасло міжнародної совітської республики.

Повалення імперіялістичних правительств озброєним повстанням і орґанізація міжнародної республики совітів — такий шлях до міжнародної диктатури робітничої кляси.

Сим міцним способом підтримання міжнародної революції є орґанізація озброєних сил сеї революції. Бо робітники всіх країн, не осліплені соціял-зрадниками, своїми есерами і меньшевиками (а сі є в кожній країні) бачать в робітничій революції Росії і в совітській власти свою крівну справу. Чому? Бо вони розуміють, що власть совітів — се власть самих робітників. Зовсім инше було би, як би буржуазія з допомогою меньшевиків і есерів повалила совітську власть, скликала установчі збори і сим шляхом орґанізувала власть буржуазії, таку ж, скажім, яка була до жовтневого перевороту. В такім випадку робітництво втратило би свою батьківщину, бо воно стратило би свою власть. Тоді неминуче банки вернулося би банкирам, фабрики — фабрикантам, землю — поміщикам. Тоді відродилася би батьківщина бариша. І сеї батьківщини робітники не мали би жадного інтересу боронити. З другого боку, і західноевропейські робітники перестали би бачити в буржуазній Росії світлий маяк, який світить їм в тяжкій боротьбі. Розвій міжнародної революції затрималося би. Навпаки, упевнення совітської власти, орґанізація озброєних сил робітників і біднійших селян, орґанізація відпору між-

народним розбійникам (які йдуть на совітську Росію, яко клясові вороги, яко поміщики і капиталісти, яко зграя катів робітничої революції), орґанізація червоної армії, — се зміцнило би і революційний рух в европейських країнах.

Чим ліпше ми орґанізуємося, чим міцнійшими будуть озброєні відділи пролєтаріяту і селян, чим певнійшою буде пролєтарська диктатура в Росії, тим швидче посуватиметься наперед і справа міжнародної революції.

Ся революція наступить неминуче, як ні затримують її ходу німецькі, австрійські, французькі й англійські меньшевики. Робітничі маси в Росії розірвали з догодувачами. Розірвуть (і розривають вже) з ними і робітничі маси західної Европи. Гасло повалення буржуазних батьківщин, повалення розбійничих правительств і заведення робітничої диктатури набуває все більше співчуття. Рано чи пізно у нас буде міжнародна республика совітів.

Міжнародна республика совітів визволить від гніту сотки миліонів людей в колоніях. „Цивілізовані“ розбійничі держави крівавим режимом мучили й мордували населення колоніяльних країн. Европейська цивілізація трималася кровю немилосердно визискуваних і ограбовуваних народів у дальших заморських країнах, їх визволить диктатура пролєтаріяту, — і тільки вона. Подібно тому, як російська совітська власть заявила, що вона зрікається колоніяльної політики, і на ділі доказала се, наприклад, у відношенню до Персії, і европейське робітництво, поваливши панування банкирів, дасть повну свободу поневоленим і визискуваним клясам. Ось чому програма нашої партії, будучи програмою міжнародної революції, єсть одночасно і програмою повного визволення всїх слабих, поневолених і пригноблених. Велика кляса — робітнича кляса — ставить собі і великі задачі. І не тільки що ставить, але й розвязує їх в крівавій, тяжкій, геройській боротьбі.

Н. Бухарин.

Май, 1918 року.

(Взято з Н. Бухарина „Програми коммуністів-большевиків“, вид. К. Б. ч. 3, Відень, 1920, XIX розд., ст. 77—81.)

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ І КОМУНІЗМ.

§ 55. Національне пригноблення. § 56. Єдність пролетаріята. § 57. Причини національної ненависти. § 58. Рівноправність націй і право на самоозначення; федерація. § 59. Хто висловлює „волю нації“? § 60. Антисемитизм і пролетаріят.

§ 55. Національне пригноблення. Одним з видів поневолення людини людиною є національне пригноблення. Одною з перегородок, розділяючих людство, крім перегородок клясових, є національна розєднаність, національна ворожнеча і ненависть.

Одним зі способів обдурення пролетаріята і затемнення його клясової свідомости є національне цькування, котрим зручно кермує буржуазія в своїх інтересах.

Розберімся, як мусить свідомий пролетарь підходити до національного питання, і як він мусить розвязувати його в інтересах найскоршої побіди комунізму.

Нація, чи народність — се ґрупа людей, злучена одною мовою і населяюча певну територію. Є й инші признаки національности, але се найголовнійші й найосновнійші.*)

Що таке національне пригноблення й поневолення, ліпше всього пояснити прикладом. Царське правительство переслідувало жидів, не давало їм жити по всій Росії, не пускало на державну службу, обмежувало вступ до шкіл, улаштовувало жидівські погроми і т. д. Те ж правительство не давало українцям навчати дітей на українській мові, забороняло видавати часописи на своїй мові і ні одному народу в державі не давало вільно рішити, чи хоче сей нарід жити в складі російської держави чи ні.

Німецьке правительство зачиняло польські школи; австрійське — переслідувало чеську мову і силоміць накидало чехам німецьку. Англійська буржуазія знущалася й знущається з тубольців Африки й Азії, покоряє відсталі напівдикі народи, грабує їх і розстрілює за спроби визволитися зпід гнету.

Одним словом, коли в державі одна нація користає всіми правами, а друга — лише частиною сих прав, коли одну слабшу націю силоміць прилучено до міцнійшої і їй проти її волі накидають чужу мову, чужі звичаї і т. инше не дають жити своїм життям, се — національне пригноблення і національна нерівність.

---

*) Наприклад, жиди мали раньше територію й спільну мову, тепер же території не мають і старо-жидівської, єврейської мови всі не знають; цигане мають свою мову, але не мають певної території. Осілі тунгузи в Сибіру, мають територію, але забули свою мову.

§ 56. Єдність пролетаріята. Передовсім ми мусимо поставити і розвязати найголовнійше і найосновнійше питання: чи є для російського робітника і селянина ворогом німець, француз, англієць, жид, китаєць, татарин незалежно від того, до якої кляси він належить? Чи можемо ми, робітники, відноситися з ненавістю або недовіррям до представника иншого народу л и ш е т о м у, що він говорить на иншій мові, що у нього чорна чи жовта барва тіла, що у нього инші звичаї та инша вдача? Ясно, що не можемо й не сміємо. Робітник Німеччини, робітник Франції, робітник мурин є таким же самим пролетарем, як і робітник російський. На якій би мові ні говорили робітники ріжних країн, суть їхнього положення в тім, що всіх їх визискується капиталом, що всі вони — товариші по бідности, поневоленню й безправности. Чи може російський робітник більше любити свого капиталіста лише тому, що сей останній лається справжньою російською матерщиною, по російськи дає в зуби, шпарить штрайкарів справжнім російським нагаєм? Розуміється, не може, як не може німецький робітник більше кохати свого капиталіста лише тому, що сей знущається з нього на німецький лад. Робітники всіх країн — брати по клясі і вороги капиталістів усіх країн.

Теж саме можна сказати й про селянську бідноту всіх націй. Російському чи українському селянству — біднякові й середнякові — близче й дорожче угорський напівпролетаріят, селянин-сіромаха Сицилії й Бельгії, ніж свій російський чи український глитай-багач, а тим більше щиро-російський чи український поміщик-живолуп вроді Пуришкевича чи Скоропадського, Маркова чи Харитоненка.

Але робітники всього світу мусять свідомо не тільки почувати себе братами по клясі, братами по пригнобленню й рабству. Було б погано, як би вони лише лаяли своїх капиталістів, кожний на своїй мові, як би вони лише утирали один одному сльози і тільки для себе і в своїй державі вели боротьбу проти своїх ворогів. Брати по пригнобленню й рабству мусять бути братами по всесвітній спілці для боротьби проти капиталу. Забувши про всі національні ріжниці, котрі їм заважають, вони мусять злучитися в одну могутну спілку для спільної боротьби з капиталом. Лише обєднавшися в таку міжнародну спілку, можуть вони побідити сві-

товий капитал. Тому ще в 1847-ім році основники комунізму Маркс і Енґельс в своїм славетнім „Комуністичнім Маніфесті“ виставили велике гасло: „Пролєтарі усіх країн, єднайтесь!“

Робітництву необхідно подолати всякі національні забобони і ворожнечу не тільки для всесвітного натиску на капитал і для повної побіди над ним, але й для орґанізації єдиного світового господарства. Не тільки совітська Росія не може жити без донецького вугілля, бакинської нафти, туркестанської бавовни, але і вся Европа не може обійтися без російського лісу, конопель льону й платини та американського хліба, Італія — без англійського вугілля, Англія без египетської бавовни і т. д. і т. д. Буржуазія не здолала зорґанізувати світового господарства і на сім зломила собі карк. Таке господарство може наладити лише пролєтаріят. А для сього він мусить проголосити гасло: весь світ, всі його багатства належать усьому світу праці. Але таке гасло означає повне зречення німецьких робітників їхніх національних багатств, англійських — англійських і т. д. Коли національні забобони і національна зажерливість стануть на шляху до інтернаціоналізації чи зміжнароднення промисловости і землеробства, геть їх скрізь і всюди, під якими б прикрасами вони ні виступали!

§ 57. Причина національної ненависти. Але комуністам не досить оповісти війну національному пригнобленню й національним забобонам і проголосити міжнародне обєднання в боротьбі проти капиталу і господарчу світову спілку пролєтаріята-переможця. Необхідно найти шлях для найскоршого подолання всякого національного шовінізму й еґоїзму, національної тупости й зарозумілости, національної підзорливости у працюючих мас. А ся спадщина ще звірячої доби життя людини і звірячого національного цькування феодально-буржуазної доби продовжує тяжкою горою висіти на карку у світового пролєтаріяту.

Національна незгода й ворожнеча є дуже давнього походження. Був час, коли поодинокі племена не тільки воювали одно проти одного за землі й ліси, але й просто їли собі подібних з иншого племени. Пережитки сього звірячого недовірря й ворожнечі одного народа до другого, а тим більше одної раси до другої продовжають жити серед робітників і селян усіх країн. Сі пережитки

племенної ворожнечі поступово відмирають, по мірі розвою світового обміну, господарчого зближення, переселення й змішання ріжних народностей, попадаючих на одну територію, особливо ж на основі спільної клясової боротьби робітників ріжних країн. Але сі ж пережитки національної ворожнечі не тільки не зменшуються, а вибухають з новою силою, коли до національної ворожнечі долучається протилежність клясових інтересів, або мана такої протилежности.

Буржуазія кожної країни визискує й поневолює свій пролєтаріят. Але вона уживає всіх змагань, аби доказати свому пролєтаріяту, що не вона його ворог, а инші народи довкола нього. Німецька буржуазія кричить своїм робітникам: бий француза, бий англійця! Англійська буржуазія кричить: бий німця! Буржуазія всіх країн починає, особливо за останнього часу, кричати: бий жида! Все це робиться, щоби клясову боротьбу робітництва проти пригноблюючих його капиталістів звернути на національну боротьбу.

Але буржуазія не задоволяється самим національним нацьковуванням, аби відвернути робітників від боротьби за соціялізм. Вона змагається матеріяльно заінтересувати його в поневоленню инших народів. Коли за часу світової війни німецькі буржуа горлали: „Німеччина понад усе!“ (німецький національний гимн), буржуазні економісти Німеччини змагалися доказати своїм робітникам, як багато виграють вони від побіди, отже, від пригноблення й ограбування робітників подоланих країн. До війни буржуазія і в дійсности підкупляла верхівля робітництва своїми баришами, одержаними від ограбування колоній і поневолення відсталих і слабих народностей. Робітники передових европейських країн, в особі своєї найліпше оплаченої частини, піддалися провокації капиталістів і дали соціял-патріотам переконати себе, ніби у них також є батьківщина, коли вони співучасники в рабунку колоній і напівзалежних народів. Робітник, котрий при капиталізмі є патріотом, продає за пятак свою справжню батьківщину, соціялізм, і перетворюється в гнобителя відсталих і слабих націй.

§ 58. Рівність прав націй і право на самоозначення; федерація. Комуністична партія, проголошуючи війну всякому поневоленню людини людиною, рішуче повстає проти національного поневолення, неминучого при істнуванню буржуазного ладу. Ще рішучійше

вона веде боротьбу проти найменшої співучасти в сім поневоленню з боку самого робітництва. Але не вистачає, щоби пролєтаріят великих і міцних держав відмовився від усяких спроб поневолення инших народів, котрих дусила його буржуазія, його шляхта й панство. Треба також, щоби пролєтаріят поневолених націй не почував недовірря до своїх товаришів з країн, котрі були пригноблюючими. Коли Чехію пригноблювала буржуазна німецька Австрія, чеські робітники вважали своїми гнобителями всіх німців взагалі. Поляків поневолював наш царизм, але у польського народу лишилося недовірря до всіх росіян, а не до самих лише російських царів, поміщиків і капиталістів. Щоби знищити в корінї всяке недовірря робітників поневолених націй до робітників тих націй, котрі поневолювали, необхідно не тільки проголосити, але й на ділі перевести повну національну рівність. Сю рівність треба перевести в области мови, школи, релігії і т. д. Мало того, пролєтаріят мусить бути готовим перевести повне національне самоозначення, себто дати повну змогу трудовій більшости якої завгодно нації розвязати питання, чи хоче ся нація жити в державній єдности з иншою, чи хоче вона вступити в тісну добровільну спілку (федерацію) чи бажає відокремлення зовсім.

Почекайте, скаже читач, невже ж комуніст може стояти за відокремлення націй? Як же буде тоді з єдиною світовою пролєтарською державою, до котрої змагаються всі комуністи? Тут ніби є протирічча.

Ніякого протирічча тут нема, відповімо ми. Саме в інтересах як найскоршого осягнення єдности робучого світу буває иноді необхідно згодитися на тимчасове відокремлення одної нації від другої.

Розгляньмо всі випадки, які можуть тут бути.

Припустім, в Баварії, котра входить до складу обєднаної Німеччини, проголошено совітську республику, а в Берліні панує далі буржуазна диктатура Носке й Шайдемана. Чи можуть баварські комуністи в такім випадку добиватися незалежности Баварії? Не тільки баварські комуністи, але й комуністи инших частин Німеччини мусять привітати се відокремлення совітської Баварії, бо се відокремлення буде відокремленням не від німецького пролєтаріяту, а від гнету пануючої німецької буржуазії.

Візьмім протилежний випадок. В цілій Німеччині, крім Баварії, проголошено совітську власть. Буржуазія Баварії за відокремлення від совітської Німеччини, про-

лєтаріят Баварії за злуку з нею. Як мусять поводитися комуністи? Ясно, що комуністи Німеччини мусять підтримати баварських робітників і силою зброї подавити спроби баварської буржуазії відокремитися. Се буде подавленням не Баварії, а баварської буржуазії.

Припустім, совітську власть проголошено і в Англії і в Ірландії, себто і в країні поневоленій і в країні поневолюючій. Припустім далі, що ірландські робітники не довіряють робітникам Англії, робітникам країни, котра поневолювала їх протягом цілих століть. Припустім, вони бажають повного відділення від Англії. Се відділення економічно шкідливе. Як же повинні поводитися в сім випадку англійські комуністи? Вони ні в якім разі не повинні силоміць, себто так само, як робила англійська буржуазія, утримувати в спілці з собою Ірландію. Вони повинні дати їй повну змогу відокремитися. Для чого?

Для того, щоби, поперше, раз назавжде показати ірландським робітникам, що не вони, а їхня буржуазія поневолювала Ірландію, і сим придбати собі довірря.

Подруге, для того, щоби ірландські робітники на досвіді переконалися, що самостійно істнувати маленьким державам невигідно, щоби вони на досвіді переконалися, що тільки при тісній державній і господарчій єдности з пролєтарською Англією й иншими пролєтарськими країнами можна краще всього наладити виріб.

Припустім, що якась нація з буржуазним ладом хоче відокремитись від нації з пролєтарським ладом, при чім робітнича кляса бажаючої відокремитися нації в своїй більшости, чи навіть в значній частині, за відокремлення. Робітництво не довіряє ще, скажім, не тільки капиталістам, але й робітникам тої країни, буржуазія котрої його пригноблювала. Найліпше в сім випадку дати пролєтаріятові зостатися сам на сам зі своєю буржуазією, щоби вона не могла йому твердити: не я тебе гноблю, а ось така країна. Робітнича кляса дуже скоро побачить, що буржуазія добивається самостійности для того, щоби самостійно дерти шкіру зі свого пролєтаріята. Вона побачить також, що пролєтаріят сусідньої совітської держави кличе робітництво до спілки не для визиску його, не для поневолення, а для спільного визволення від визиску й поневолення.

Отже, комуністи, будучи проти відокремлення пролєтаріята одної країни від пролєтаріяту иншої, особливо,

коли сі країни економічно сполучені, — можуть одначе згодитися на тимчасове відокремлення. Так мати дозволяє дитині один раз доткнутися до огню, щоби дитина десять разів не змагалася до нього.

§ 59. Хто ж висловлює „волю нації"? Комуністична партія признає право нації на самоозначення аж до відокремлення. Але вона вважає, що волю нації висловлює робуча більшість нації, а не буржуазія. Тому вірно було б сказати, що ми признаємо право на самоозначення не нації, а робучої, трудової більшости нації. Що ж до буржуазії, то, позбавивши її на час горожанської війни та диктатури пролєтаріяту всяких громадянських свобід, ми позбавляємо її і права подавати голос в національнім питанню.

Як же бути з правом на самоозначення і відокремлення у націй, котрі стоять на дуже низкім чи найнизчім щаблю розвою? Як бути з тими націями, які не тільки не мають пролєтаріята, але не мають і буржуазії або мають її в зародковім стані? Візьмім, наприклад, наших тунгузів, калмиків, бурятів, численні народи колоній. Як бути, коли сі нації домагатимуться, припустім, повного відокремлення від культурніўших націй і навіть від націй, котрі здійснили соціялізм? Чи не буде се зміцненням варварства на шкоду цивілізації?

Ми думаємо, що, коли соціялізм здійсниться в передових країнах світа, відсталі й напівдикі народи найлегше війдуть до спільного союзу народів саме добровільно. Імперіялістична буржуазія, котра грабувала колонії і силоміць прилучала їх до себе, має причини боятися відлучення колоній. Пролєтаріят, котрий не збірається грабувати колонії, може дістати необхідні йому сирівці з сих колоній шляхом товарообміну, полишивши тубольцям і відсталим народностям улаштовувати своє життя внутрі, як вони бажають.

Таким чином, комуністична партія, щоби покінчити з усякими видами національного гнету й нерівности, підносить вимогу самозначення націй.

З сього права пролєтаріят всіх країн скористає, щоби добити націоналізм і доброхітно війти до федеративної спілки.

Коли ж федеративна спілка виявиться не вистачаючою для утворення спільного світового господарства і величезна більшість робучих мас на досвіді переконається в цім, — створиться і єдина світова соціялістична республіка.

Коли ми придивимося до того, як буржуазія ставила й розвязувала (або, що було частійше, заплутувала) національне питання, то ми побачимо, що за доби своєї молодости буржуазна кляса національне питання розвязувала одним способом, за доби ж своєї старости й розкладу розвязує його зовсім инакше.

Коли буржуазія була пригнобленою клясою, коли у власти стояло дворянство з королем або царем на чолі, коли царі й королі віддавали цілі народи яко віно своїм дочкам, видаючи їх заміж, тоді буржуазія не тільки говорила гарні слова про свободу націй, але й старалася здійснити сю свободу принаймні для своєї нації. Наприклад, італійська буржуазія за часу підлеглости Італії австрійській монархії стояла на чолі визвольного руху своєї країни й добилася визволення Італії від чужоземного гнету і злучення в одну державу. Коли Німеччина була роздроблена на десятки невеличких князівств і придавлена чоботом Наполеона, німецька буржуазія добивалася злуки в одну велику державу й визволення від французьких гнобителів. Коли на Францію, по усуненню нею самодержавля Людовика XVI, напали монархичні держави Европи, французька радикальна буржуазія кермувала обороною своєї країни й утворила гимн — „марселєзу“. Одним словом, скрізь буржуазія поневолених націй стояла на чолі їхньої визвольної боротьби, створила дуже багату національну літературу, висунула ґеніяльнійших письменників, малярів, поетів, философів. Так було раньше, коли буржуазія сама була пригнобленою клясою.

Чому буржуазія поневолених націй змагалася до їхнього визволення? Коли перечитати її поетів і майстрів, коли вірити їхнім словам, то тому, що вона проти всякого національного поневолення, тому, що вона за свободу й самоозначення кожної, навіть найменшої, народности. В дійсности ж буржуазія змагалася свого часу до визволення від чужоземного гнету, щоби створити с в о ю буржуазну державу, щоби с а м і й грабувати свій нарід без конкурентів, аби с о б і забирати додаточну цінність, котру створюють робітники й трудові селяне даної країни.

Се доказує історія якої завгодно капиталістичної країни. Коли буржуазія пригноблена з власним народом, вона кричить про свободу націй в з а г а л і, про неприпустність у с я к о г о націнального гнету. Але, як тільки капиталістична кляса добивається власти й проганяє чужоземних завойовників, чи то чужоземну шляхту чи чужоземну буржуазію, вона сама змагається придушити яку завгодно слабшу народність, котру можна придушити вигідно. Революційна французька буржуазія, в особі Дантона, Робеспєра й инших великих діячів своєї першої революції, закликала всі народи світа до визволення від усякої тиранії; марселєза Руже де Ліля, котру співали салдати революції, зрозуміла й близька кожному поневоленому народу. Але та ж сама французька буржуазія (хоча і в особі иншої своєї верстви) під проводом Наполеона і навіть під згуки тої ж самої марселєзи грабувала їх протягом усіх наполеонівських воєн. Пригноблена німецька буржуазія в особі Шиллєра з його „Вільгельмом Теллєм“ вславила боротьбу народів проти їхніх чужоземних тиранів. Але та ж сама буржуазія в особі Бисмарка й Мольтке відняла й силоміць прилучила до себе французьку провінцію Ельзас-Лотарінґію, відняла Шлезвиг у Данії, гнобила поляків Познанщини і т. д. Увільнена від гнету австрійського дворянства буржуазна

Італія почала розстрілювати покорених бедуїнів Триполі, албанців і далматів на побережжу Адрійського моря і турків в Анатолії.

Чому се так діється? Чому скрізь і всюди буржуазія виставляла вимогу національної свободи і ніде ніколи не могла перевести її в дійсности?

Діється се тому, що кожна буржуазна держава, позбувшися національного гнету, неминуче змагається до свого розширення. Буржуазія якої завгодно капиталістичної країни не задоволяється визиском самого лише власного пролетаріята. Їй небхідні сирівці з ріжних країв світа, і вона змагається здобути колонії, щоби, поневоливши тубольців, без перешкод заосмотрювати сими сирівцями свої фабрики. Їй необхідні ринки для збуту товарів, і вона змагається здобути їх, захоплюючи відсталі країни, зовсім не числячися з тим, як до сього відноситься населення і молода, ще не зміцніла буржуазія сих країн. Їй необхідні країни, куди можна ввозити зайві капитали, де можна висмоктувати з місцевих робітників прибуток для себе, і вона поневолює сі країни, розкошовуючися в них, як у власнім краю. Коли на шляху до захоплення колоній і господарчого поневолення відсталих країн стоїть міцна бужуазія иншої країни, питання розвязується війною, вроді тої світової війни, котра ледві закінчилася в Европі. Наслідком війни колонії й відсталі країни лишилися в такім же самім поневоленню, у них змінився лише гнобитель. Але, крім сього, в число поневолених країн попали розторощені за війни Німеччина, Австрія, Болгарія, які до війни були вільними країнами. Таким чином розвій буржуазного ладу не тільки не зменшав числа країн, страждаючих під гнетом инших країн і буржуазії, а як раз навпаки: буржуазна держава веде до загального пригнічення, весь світ опиняється під пятою ґрупи капиталістичних держав, котра побідила у війні.

§ 60. Антисемитизм і пролетаріят. До числа найнебезпечнійших видів національного цькування належить антисемитизм, себто цькування семитичної раси до котрої (поруч з арабами) належать жиди. Царське самодержавя переслідувало й цькувало жидів, аби спастися від робітничо-селянської революції. Ти бідний від того, що тебе грабують жиди, говорили чорносотенці і старалися спрямувати обурення пригноблених робітників і селян не проти поміщиків і буржуазії, а проти всієї жидівської нації. Тим часом жиди, як і всі нації діляться на кляси, і нарід грабують лише буржуазні верстви жидівства і грабують однаково з капиталістами инших націй. Жидівські ж робітники й ремесники в черті осідлости жили завжде в страшеннім убожестві й злидарстві, в більшім жебрацтві, ніж робітники инших країв Росії.

Російська буржуазія цькувала жидів не тільки на те, щоби відвернути від себе гнів своїх визискуваних робітників, але й на те, щоби позбутися конкурентів у торговлі й промисловости.

Нарешті, за останнього часу, в усіх країнах помічається зміцнення цькування жидів з боку буржуазних кляс. Буржуазія ріжних країн не тільки бореться таким шляхом проти одного з конкурентів по грабуванню пролетаріята, але й веде боротьбу проти надходячої революції по способу Миколи II-го. Ще недавно антисемитизм в Англії, Америці, Німеччині був дуже слабо розвинений. Тепер навіть міністри Англії виголошують антисемитичні промови. Се вірна ознака того, що буржуазний лад на Заході напередодні краху й розпаду і що буржуазія пробує відкупитися від робітничої революції, давши їй на зїдень Ротшильдів і Мендельсонів. У Росії антисемитизм притих за часу лютневої революції і, навпаки, став зміцнюватися тим більше, чим міцнійше загострялася горожанська війна буржуазії проти пролетаріята і чим безнадійнійшими ставали спроби й змагання буржуазії.

Все це доказує, що антисемитизм є одним з видів боротьби проти соціялізму, і поганий буде той робітник чи селянин, який дасться одурманити своїм клясовим ворогам.

Література: Н. Ленін: „Про право націй на самоозначення" (статті в місячнику „Просвещение"). І. Сталин: „Національне питання і марксизм". К. Залевський: „Національне питання й Інтернаціоналя". Г. Петров: „Правда і брехня про жидів". К. Кауцький: „Про жидів". А. Бебель: „Антисемитизм і пролетаріят". Ю. Стеклов: „Останнє слово антисемитизма".

Москва, жовтень 1919. Е. Преображенський.

(Передрук з „Азбуки комунізма", К. Б. ч. 6. ст. 142—151.)

Література на укр. мові: В. Винниченко: 1) Відродження нації, В., 1919, т. I—III, 2) Українська державність, В. Б. „Н. Д.", № 2, В., 1920, 16°, 32 ст.; — До розрішення національного питання. Вид. „Боротьба", Літ. Відд. Ц. К. У. К. П. (б.). Київ, 1919, 16°, 24 ст. (Два видання); — Кавтський К.: 1) Національна держава, імперіялістична держава й союз держав. Вид. П. Укр. С. Р. (Відень), 1915, 8°, 93 ст., 2) Національність і інтернаціональність. В. П. У. С. Р. (Відень), 1915, 16°, 54 ст.; — Левинський Володимир: 1) Народність і держава. „Дзвін". Київ, 1919, 8°, 128, 2) Соціялістичний Інтернаціонал і поневолені народи. В. Дн просоюза. К.—В., 1920, 8°, 143 ст.; — Наша сучасна політика. Записка, подана до Ц. К. Р. К. П. Укр. Секцією при Московській орґанізації Р. К. П., Київ, 1919, 8°, 16 ст.; — Піддубний Г.: 1) „Комунізм і патріотизм", „Нова Доба", 1920, № 26 і 27, 2) Комунізм і націоналізм". Б. „Н. Д.", В. 1920, 16°; — Г. Піддубний: Розбийте кайдани! (Слово до гал. сел. і роб.), Відень—Львів, 1920. 8°, 32 ст., К. Б. ч. 7; — Ткаченко М. і Річицький А.: Проєкт програми У. К. П. Вид. „Черв. Пр.". К., 1919, 16°, 40 ст.; — Шахрай В. і Мазлах С.: До Хвилі. (Що діється на Вкраїні і з Україною), Саратов, 1919, вел. 8°, 143 стор.

ПРОГРАМА КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ (БОЛЬШЕВИКІВ) РОСІЇ І УКРАЇНИ,

ухвалена 8-им партійним зїздом Р. К. П. 18—23 марта 1919 р.

„9. В національнім питанню Російська Комуністична Партія кермується ось якими засадами:

1. На перше місце ставиться політику зближення пролєтарів і напівпролєтарів ріжних національностей для спільної рев. боротьби за повалення поміщиків і буржуазії. § 56

2. В цілях подолання недовірря з боку робучих мас поневолених країн до пролєтаріяту держав, котрі пригноблювали сі країни, необхідне скасування всіх і всяких привилеїв якої б ні було національної ґрупи, повне рівноправство націй, признання за колоніями і нерівноправними націями права на державне відлучення. § 57

3. В тих же цілях, яко одну з переходових форм на шляху до повної єдности, партія виставляє федеративне обєднання держав, орґанізованих по совітському типу. § 58

4. В питанню про те, хто є носієм волі нації до відділення, Р. К. П. тримається історично-клясового становища, числячися з тим, на якім щаблі свого історичного розвою стоїть дана нація: на шляху від середньовічча до буржуазної демократії або від буржуазної демократії до совітської, чи пролєтарської демократії і т. п. § 59

В кожнім випадку, з боку пролєтаріяту тих націй, котрі були націями-гнобительками, необхідна особлива увага до пережитків національного почуття у робучих мас націй поневолених або неповноправних. Тільки при такій політиці можливе утворення умов для дійсної міцної добровільної єдности національно-ріжнородних елєментів міжнародного пролєтаріята, як те показав досвід обєднання ряда національних совітських республик довкола совітської Росії.“ (З вид. К. Б. ч. 4.)

РЕЗОЛЮЦІЯ 4-го ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЗЇЗДУ РАД ПРО ВЗАЄМИНИ У. С. Р. Р. і Р. С. Ф. С. Р.

4-ий Всеукраїнський Зїзд Рад Робітн., Селянських і Червоноармійських Депутатів (в травні 1920), ще раз урочисто проголошуючи перед усім світом повну рівноправність всіх народів і держав і випливаюче відціля право націй на самоозначення, вважає своїм обовязком боротися за закріплення радянської влади, котра тільки одна може зі знищенням кляс і з визволенням робітників від гніту поміщиків і капиталістів, забезпечити свободу і незалежність працюючим масам України.

4-ий Всеукр. Зїзд Рад заявляє, що У. С. Р. Р., зберігаючи свою самостійну державну конституцію, являється членом Всеросійської Соціялістичної Федеративної Сов. Республики, обєднаної спільністю політичного і соціяльного устрою, спільністю боротьби в минулім проти царя, поміщиків і капиталістів та спільною боротьбою в сучаснім за своє істнування; констатує, що тільки дякуючи взаїмній допомозі, котру на протязі $2^1/_2$ років братерські радянські республики давали одна одній, вони могли утриматися в жорстокій кровавій боротьбі проти несчисленних буржуазних ворогів.

Захоплена німецькими імперіялістами, франко-грецькими грабіжниками та російськими білоґвардійцями, Україна стала знову вільною тільки за допомогою Р. С. Ф. С. Р.

І коли тепер в четвертий раз хліборобська Україна почасти знову захоплена військами хижацьких польських панів, очі всіх робітників і селян України звернені до всіх народів і республик, що входять у склад Р. С. Ф. С. Р.

Четвертий Всеукраїнський Зїзд Рад, підтверджуючи згоду між Центральними Виконавчими Комітетами У. С. Р. Р. і Р. С. Ф. С. Р. про обєднання комісаріятів: військового, фінансового, залізничного, народногосподарчого, почтовотелеґрафного і праці, доручає будучому Центральному Виконавчому Комітету вести і далі ту саму політику тіснійшого зближення.

З огляду на те, що на 7-ім Всеросійськім Зїзді Рад Україна, захоплена тоді Деникиним, не могла прийняти участи, 4 Всеукраїнський Зїзд Рад новому Ц. В. Комітету України аж до закінчення роботи призначеної Ц. Вик. Комітетом Росії Комісії по федеральній Конституції і до остаточної постанови Всеросійського Зїзду Рад доручає будучому Центральному Виконавчому Комітету України вести переговори з Всеросійським Центральним Виконавчим Комітетом що до питання про представництво Радянської України в цім останнім.

Зі свого боку Зїзд пропонує, щоби у В. Ц. В. Комітет Р. С. Ф. С. Р. увійшло 30 представників, Радянської України, вибраних на 4-ім Зїзді Рад. Усякі спроби розірвати або ослабити звязки з Совітською Великоросією та з иншими народами і республиками, які входять у склад Р. С. Ф. С. Р., всяке капиталістичне і шовіністичне цькування з метою розєднання робітників і селянських мас являються по сути контрреволюційними і наміреними проти волі й незалежности робітників і селян України.

4 Всеукр. Зїзд Рад перестерігає робітників і селян проти зрадницького гасла „Української Народної Республики", котре тільки являється прикриттям для покорення України міжнародному капиталу і українській шовіністичній буржуазії. При першій Українській Народній Республиці панували на Вкраїні австро-німецькі імперіялісти і російський генерал Скоропадський; друга перетворювала Україну в колонію французького капиталу; третя, котру обіцяє тепер Петлюра, являється тільки прикривкою для запевнення на Україні ненависної чужої влади панських шляхтичів.

4 Всеукр. Зїзд Рад з певністю чекає наближення того часу, коли до федерації Радянських республик і України приєднаються нові союзники і утворять разом з Великоросією Велику Міжнародну Республику Рад." („Известия" 25-5-1920, „Ч. прапор" 5-6-1920).

(За коло 800 голосів, проти — ніхто, троє утрималося).

ЗМІСТ: